



ORADEA-MARE (NAGYVÁRAD)  
30 Maiu st. v.  
11 Iunie st. n.

Ese in fie-care dumineca.  
Redacțiunea in  
Közep-utca nr. 395.

Nr. 22.

ANUL XVIII.

1882.

Prețul pe un an 10 fl.  
Pe  $\frac{1}{2}$  de an 5 fl.; pe  $\frac{1}{4}$ ,  
de an 2 fl. 70 cr.  
Pentru România 2 galbeni.

## Elmira.

— Roman original. —

(Urmare.)

Diua eră fiesată.

Presera ei fu negră, și posomorită. Nori întunecați gorgoniau ca urieși, despicați de câte un fulger ce luminează ceriul și pământul, cu flacăra sa. Urmară apoi tunete, ca întâiele acorde în concertul naturei, și-o plöie biciuită de vânt, prin care câte odată se auđia sunetul clopotelor ce cheimau la rugăciune, căci eră ajunul unei sărbători prăznuite de locuitorii români.

Sub streșina scundă a casei eși Severin și Elmira contemplând furtuna, ce îndoiă arborii până jos. Tăcură lung, ea cu capul proptit de zid, el stând cu brațele pe pept. Fieșce-care avea gân dulce, și-o emoțiune din care i intrerupse un tresnet, și-o șerpuire fulgerosă.

Elmira tresări privind în sus, ier Severin ăise „Așă imi ești incorporatul ideal!”

Atăta grăi, mai mult nu. Dar în asta sombrósă acțiune a elementelor, ochii lui spuneau mai mult, de ce póte spune limba omenescă.

Nici odată nu-l veđu ea așă pėtruns, ca în acest amurg. Drept cum sta, avėnd fruntea descoperită, și-o flacăra umedă în ochi, eră o vedenie fantastică și măreță...

La alt fulger i intinse drėpta cu vorbele: „Adu-ți aminte, de memorabila séră 31 iuliu”.

Atăta a fost tot, ce vorbiră, atăta și mai mult nu, fără martori.

În diua următoare venind din o escursiune, Elmira eră în o grupă, după ea Marta și Severin.

În schimbul unor întrebări și răspunsuri glumețe, numai ei doi păstrau serioșitate. Ea vorbi ceva rar și



Móra din vale.

apăsător, el cu impulsarea unui moment pătinos redică trei degete rostind: „O iubesc mai mult decât viața!”

Eră ore un jurământ, un jurământ ca curcubeul ce lăgă pe om cu Dumnezeu?

Zelul recoria aerul, grelușe țirpătau în verdetă, ier pe ceriu se aprindeau mereu fanarele nopții...

Acasă luă Severin remas bun dela sdravăna păreche Scurtescu, dela Lia și Iancu, apoi salută pe Elmira cu un suris, ce abia mască emoțiunea lui.

Un adio! resună — și se făcū tăcere; tăcere la toți afară de două pepturi, în cari sbocotiau inimile sgomotos.

Elmira își luă micul diar, o cărticică cu tablete negre, și inițiale aurite, în ea scrise cu condei tremurător: „1 august”.

#### IV.

Țile de vără fuseră cele trecute, totuș păreau mai puțin calde, mai puțin pompōse decât aste în cari ici colea, se zăriau fire albe, și câte o frunză ce înroșise.

Traiul linișcit și bine ocupat al Elmirei, nu o lăsă a gândi în frigiduror doruri, de și punea cu drag înaintea spiritului icōna lui, după cum punca ori ce ce i încătușă interesul. O amări însă dșōra Marta aducându-i o scrisorică, în ea un buchetaș însoțit de cuvintele: „Primeșce aceste floricele ce îți dăc nu me uită; primeșce și le păstrează, fie-care e însărcinată cu mii de oftări, căci îți-le trimite o inimă ce te iubesc!”

Elmira se simți micșorată, în mândria ei. După ce întredise lui Severin ori ce scriere, el putea presupune, că cu voia ei se ofere Marta, ca mijlocitōrea corespunzintei.

O indignă, asta amestecare aruncă umbră pe făloșia ei.

— Ai făcut rău dșōră! — reproșă Elmira întunecat. Rolul luat e nedemn de dta!...

— Copilă neînțeleasă, nu te cunoșci, și nu cunoșci ce nutreșce el pentru dta!...

— Ești interpreta lui?

— Se pōte. Nu sciam că îți pare rău cam picurat o nădejde pe noianuri de... jale... Presupuneam în dta o inimă, și nu o pētră; un suflet și nu o mândrie...

Reacțiunea acestui mic și nevinovat episod o sguđui fōrte. Făloșia umilită, caprițiu și aghitarea o făcū pradă unor friguri focōse, și fōrte violente.

Tineretă și nemărginită tratare a mamei învinșe răul. Nu-i îngăduiră însă vorbirea. Slăbise tare, în asta bōlă mai mult sufletescă.

Ce s'a petrecut în crierul ei, n'a împărtășit nimerui. Trebuia să fie o hotărrire ciudată. Pe Marta întimpină cu iubire, neopunându-se a luă epistola, ce-i anunția revedere...

Severin o află fōrte schimbată.

Rotundul ei ochiu, cu naiva expresie ce cuprindea lumea cu curiositate, s'a strămutat. O expresie mai blândă, o învăță a privi în spre intern, aflând în sine o lume de simțiminte, ce se îngrădiră ca fundament a ființei ei întregi.

\* \* \*

Pe asta vreme un alt eveniment torcea firul seu.

Intriga, și reutatea limbelor veninōse nu isbuti a frânge iubirea ereditincioșă a două inimi.

Dărăvescu ajuns după grele trude la un post onorific, împleti mirtul în pērul acelei fete, ce îndurase urgile unui oraș.

Marta cu vëlul pudic eră mirēsă; lângă ea mirele, cu raiul în pept. Înaintea altariului jurară a fi nedespărțiti în bine și rău.

Apoi ea încă sub evlavia sântului cuvânt rostit, cuprinse în muță îmbrățisare pe Elmira.

— Ai fost pentru mine unica rază ce întâlni, în trista-mi cale, resfirând cōța amarului meu trai. Mulțam! nu voi uită în veci! — dīse ea cu gene umeđite.

Tot ce făgăduise Dărăvescu, acum se făptuia. Prăpastia dintre trecut și prezent fu împinsă de norocul ce își schimbă pașul.

Marta plecă cu el, cum plecă o rēndunică în țera primăverii...

În capitală se sălășluiră. Erău străini, necunoscuți... cu atâta mai bine.

Ce o amăgise mult ca iluzii și chimere, acum le pipăia ca realități. Redicată pe o altă treptă, în veđul unei mulțimi ce consideră pe om după titlu, își desvoltă ea fōte ascunsele puteri asemenea unei flori ce vegetase în atmosferă stricată.

Nenorocită de iubire, și nimită de seninele fețe ale unui cărd de prieteni, se ameți. ca de un odor îmbētător. Impresurată de farmeci mai mari cum hrănișe cândva, șterse urma trecutului, precum ștergem oglinda de pulbere...

Aripi făloșe o aredicară în cercuri esecivite, unde cultura și bogăția se întrec cochetând.

Feta miseră își ănsuși iute tactul societății, prefăcându-și obiceiurile din fund. Ochiul deprins în jos, se redică cu trufie, ier spiritul luă acea direcțiune picantă, ce se ia de multe ori ca șicul mai strelcicit.

Devenise tāmăiată și fōrte sērbătorită... Altare i se aredicară...

Satisfăcuta ambițiune i incolți vanitatea. Dar unei femei întinerite, și asta contribue spre împodobire...

Fōrte târziu își aduse aminte cu o epistolă de Elmira, ce o primi ca echoul iubirii ei. Bieta copilă o ceti și resceți cu sete. În credința ce zidi acestei relațiuni, ănsaș așteptarea i fu act de tēndreță.

De aci în colo se înfiră o corespunzintă, fōrte căldurōsă din partea Elmirei. Marta eră mai puțin căldurōsă, mai rară, și mai scurtă în scris.

Însē Elmira atribuiă asta ocupării, și multelor afaceri casnice ale Martei. Ea nu observă contrastul între simțirile de odiniōră, și a celor de acum a Martei.

Curată în suflet, se bucură de traiul fericitei femei, ce da închinăciune sântilor, că o scăpară din cui-bul demonilor.

Adevērat, suferise mari nedreptăți prin șicanele societății, ce în nesocotință osēndeșce, fără a judecă. Îndestularea ei vorbiă peste toți, fără escepție, uitând că chiar pēmăritorii de acum s'ar fi portat ca demonii orașului ce pāresise, de adeca eră încă unila cusetōre, ce își împungea degetele călu-i diulica dragă...

Dar Marta după legea care pe cel înnălțat face uitător, nu aminti de nici o escepție.

Elmira nu o pricepū, credința acestei iubiri avea rădēcini pē adānci. Pentru Marta, putere suprapămēntēnă nu o clătina.

Sufletul i se concentră în asta iubire, îndestularea Martei eră după judecata ei: triumful dreptului.

Severin se aretă dela reîntōrcere în tōte delicatele îngiriri, ca un bărbat ce distinge femeia iubită. Dar instinctul Elmirei ghici, că o umbră se furișă între ei.

O atinșe fōrte, observând că Tasilo își da trude, cum nici odată n'ar fi provocat gustul ei. Se închise dela o vreme, îl încungiră cu voia.

Însē chiar righida virginalitate îl aprinșe, pentru virtuțile ei. De mult petrecea el cu femeii, obicinuindu-se a susținē: că „între femeii și femeii, nu esistă diferință”.

Ea se retrase mai mult, sistând chiar esecitiile musicale, din cēsurile când venia el.

Dar leul junimei, în loc d'a abđice, insistă mai

mult. În preferințele sale aristocratice, uitase a oftă după amor.

Severin i cunoștea natura ferbândă moștenită dela părintele seu, ce și în sarcina anilor, nu era omul aflând o cupă, să nu o și golescă.

Niște donuri galante trimise îndrept lui Tasilo, dădă ocaziune a-l lua în muștrare, pentru Elmira.

Tasilo era vulpoi în de aste, sta frunte cu mare obraznicie.

— Ești jaluz iubite? — întreabă suflând niște spirale din țigaretă.

— Cu tine?!

— De ce nu? Sunt de cinci urme și opt țoluri, am o mustelă cocorata și o dragoste după care bat fetele ca nebune!...

— Cele frumoase!

— Eh! doră nu mi-aș da de ocară gustul...

— Dar feta din vorbă, nu poșede frumșeți; sufletul e decorul ei.

— Me cam prefac. Sufletele încep a me interesa...

— Atunci ce s'a alege de Ralfa? Bieta copilă, am înțeles și ieri... plângea!

— Ralfa! micul „Amor” cu buze de corale? Va fi fost măhnită, n'am uitat-o, dar înțelegi! o certă ne-a strical. Nu o împac curând, are lipsă de lecțiune. E cam nestatornică... se uită galeș după un călăreț în pantalon roșu...

— I impuți o greșelă, neavând tu însuș virtutea statorniciei, — adause Severin asprit. Știe Ddeu! eu socot. că ai făcut rău, vorbindu-i așa timpuriu de căsătorie. Fetița e adorabilă, cam focosă... iute de fire, dar cu iubire adevărată. Ce trag la îndoielă, e fluturosul teu temperament. Făgăduiești ta...

— Va rămâne ca multe altele, bunul meu Severin. Dar pozne, unde ajungi tu?

— Unde ai aprins, prin nesocotitele-ți flătări.

— Auți colo! au nu crești să iubesc și eu de-a suspinul, de-a oftare, în prețul unui zimbet de milă? Ce e sfârșitul unei asemenea dragoste, în vremea practică de acum?

— Sfârșitul nu poate fi nici odată reu, când dragostea e întemeiată pe soliditate reciprocă. Amorul nu are pretensiuni, nici caprițe; el așteaptă, e credincios...

— Vorbești ca o carte. Dar aste păreri, aplici și la dragostea Elmirei?

Severin se sculă, atins în ce avea mai scump.

— Ce vrei ore cu asta? — întreabă după o pauză.

— Aceea că ești vrednic de pedepsă. Însă te iert... dau probă că sunt generos. Uită, băiete orbit! știi tu care a fost interesul pentru icona ta? Voiam să cerc, de este aur curat. Știi ce am găsit?

Severin opri în loc.

— Un diamant, — response grăbit.

— Nu! o băuță din drum. O fetă ce cochetează măestros, și niște părinți ce vénéză un ginere!

Junele se repezi strigând:

— Amăgire, neadever? Onestitatea mască, la planuri mârșave și spurcate?

I-ar fi sugrumat gâtul, silindu-l a-și retrage injuria asvêrlită, pe cei mai cinstiți oameni. Dar un duh rău i insufflă moderare, spre a scote adevêrul. Și de era o scornitură, atunci vai! de acel ce pēta altariul seu. Frate cu frate, și nu-l ierți!

— Bine Tasilo! din nori iai tu aste presupuneri? Dovedește, ca să cred. Părinții sunt prē de trebă; ier feta prē simțitoare de-a se prinde în speculări...

— Deh! femeii ca femeii, una ca alta. Copilița ce își jōcă păpușa are instinctul femeii dezvoltate. Și una și alta visează, poetisează știut ori neștiut, țintind la măritat. Jocării și curtenitori își primesc drumul, in-

dată ce se mirōsă un mire. Ori cât apar ele de righide, ori sentimentale, crede-me, sânt forte practice. Dar pardon! vêd că stric iluziilor tale, de-o căsuță retrasă, stăpânită de-o nevestică cum e Elmira...

Severin ascultase uimit.

— Și tu nu me mințesci? — întreabă el.

— Tomo! par eu ca un mințitor? Ca convingere, na aste scrisori, sânt pentru voinicul Brancu.

— Brancu? au nu economul moșiei vōstre?

— Ah! uitasem, că îl șci, chiar ea mine. Ce țici, e vêrtos flacăul, și are bani? Asta în cumpēna însurăționii trage!...

Tasilo aretă prin gest, cum trage de greu.

Severin nu mai întreabă, cum de făcea el poșta? Îș aduse numai aminte, că Brancu introduse pe Tasilo în familia învățatorului, și recunoscu, că adresele epistolelor erau scrise de Scurtescu.

— Adevêrat! — murmură cu capul în mâni. Adevêrat! — oftă din baieră. Fusesse puțin mai înainte avut de fericiri, acum invidiă un cerșitor

— Elmira! — repetă ei uitat de sine. Elmira practică, întocmai ca fetele de rēnd? Sē se imbie unui desfrēnat, ce ajută pe stăpânul seu în cele mai nerușinate incurcări?!

Un gemet i se rupse; pământul ardea, aerul îl innecă.

— Elmira! ce înțelegea aspirațiunile lui, copila în nevinovăție, feta închinată iubirii curate, să fie practică? Oh! cât de măndru fu pe asta viue imagină a Mariei-Elena, cum apretuia natura ei nepretențiosă, cu care va aștepla — până va țice el: fii a mea acum a mea, iubito!

Ar fi osēndit-o acum, blăstēmuri aruncă pe fericirile sale, așa eră de inverinat. Dar nu! se-o mai vedă odată — se întrebe ochii ei de este adevêrat, apoi se-o osēndescă!...

Eră tulburat Severin; predominarea înțeleptă îl părăsi cu totul.

De aci incolo îndoielă lui crescu, găsind pe Elmira înroșind ori când pironia privirea lui neastēmperată.

Fără martori nu mai fuseră, și totuș ferbea și inghețta sufletul seu după căpătăiul adevêrului.

Prilegiul îl dădă un maial.

Elmira ca un ghiocel împodobit de nevinovăție, se întristă de buchetul ce-i oferă Tasilo pân' a nu intra în sală, neobosit fiind pe lângă ea. Severin nu o așteptă ca alta dată, veni mai târziu, mai ceremonios... Îș întorse capul, când gestul ei rogă a o scăpă de Tasilo.

Oh! ea nu șciea aprinsul lui suflet, și dorul a-i se țipă la piciorē întrebând: „E adevêrat, e adevêrat?”

Rar la joc, neastēmperat și scurt în vorbă, petrecu mai mult cu părinții ei. Câte odată admirând independința ei ținută în brațele jocatorului, și felul cum odihniă mâna subțire pe umêrul tinêrului. Apoi oftând a perdere, trecea în colțul opus, lângă o fîință ce urmăriă schinteind mișcările Elmirei.

— E cea mai prospētă invingere a lui. — șopti Tasilo, tocmăi când trecură savorând pe lângă Severin, ce stăruia necunoscutei ca cu rogări.

— O cunoști? — întreabă Elmira încet.

— Dta nu?

— Nu! — response scurt.

— Dar ea te șcie. De aici și fiesările neînterupte. Ar provocă o scenă urită, asta fetița cu foc în vēni; din norocire Severin are desmêrdări ce-o împacă.

Auți ea ore bine? Nu se înșelă?

Cam cu voia percută ocupă loc lângă mamă sa, concediând pe Tasilo sub un ôre-care pretext.

Severin se ivi.

Suavele tonuri ale unei „Ardelene” înșirară lant pe român și neromân. Înverțiau înmlădieri neôse, co-lea de iți da voie să inndeșci nôpte cu ți, ca să poți tot jocă... tot săltă...

— Nu joci dle? — întreabă Scurtescu pe Severin.

— Remân înderptul jucătorilor mai dibaci, — respunde apropiat de Elmira, ca un eșit din fire.

Ea se retrase, inundată ca de carmin. Spăriată, cu gene slobođite și pept sbocotind... eră pentru el frumôsă, oh! nespus de frumôsă...

Eră aproape să strige inebunit, să o întrebe: de vré să se arunce lui Brancu? dar îl rețină, vedenia mulțimei ce undulă veselă.

Cu brațele căđute în jos, pași spre înderpt.

Elmira prinsă de mila neastempêrului seu, desfrundând o flóre a buchetului ăise:

— Dta ai studiat mult în timpul recint, nici la noi nici în alt loc nu te-am întelnit?

— În adevêr dșoră, acest an din urmă, mi-a dat mult de lucru. Sânt ocupat fôrte... nespus; deosebit în aste sêptemâni espirate...

— Încordarea a fost pré mare, ț-a ramas zugrăvită. Șcii, că m'ai uimit.

— Se pôte. Uimirile vin de sine, când pe unul, când pe altul din copiii pământului... Dvôstre sânteti în pace... planurile viitorului nu ve tulbură câte odată?

— Nu! — respunde ea nesfiit. Sântem îndestulți cu prezentul. Posiția modestă încă nu me lasă a zidi palaturi aerine...

— Cât de fericiți sânteti! Să șcii, am prins gustul învêțătoriei...

Îl petrecu cu o privire, ce dubită seriositatea lui.

Oh! cum îl tăia ea. Dar nu! draconica lui indoielă cerea probă... altă probă de sinceritatea ei...

I oferă brațul, și în mijlocul convoiului pistriț, cu nările tremurânde, perdă ultima stăpânire.

— Cunoșci dta pe economul moșiei Petrarski? — întreabă el.

Ea aruncându-ș capul fâlos, îl mesură de jos până sus, apoi roși.

— Îl cunosc! — șopti cu tresărirea sprincenelor, ce o prinse hămășita lui atențiune. Dar ce ai, cum vini la el?

— Mi-a picat numai așa, — respunde el ca înădușit. Dar cer scuse! me tem că sânt mai necioplit ca alta dată...

Recunoscă și ea, că astăzi purtarea lui fu stranie.

— Se rușină fêta, — gândi amaritul Severin. Atâta a mai ramas din idealul meu, — șopti cu inimă sucită în coșul peptului. Avea drept Tasilo, nu erau vrednice femeile de un amor adevêrat... Practice... naturi practice ce nu doresc iubire. O stare, alta nimic. Deosebi aceste fete abiă eșite din școlă, ce vreu a se mărită, măcar fie și un hitru...

— Fôrte practice! — grăi el tare, încât Elmira opri.

— Ce accentuezi cu asta? — întreabă ea.

— Nimic... de cât... dar să șcii că ved... schintei verđi...

— Dle! te simți rêu? Ești palid de môrte, puțină respirare în liber, nu ț-ar strică...

În nôptea stelôsă a eșit Severin, ținându-și fruntea spre a nu plesni crierii.

— E adevêrat! adevêrat! — strigă ca lovit de tresnet.

Întornând Elmira dela maiial, nu mai petrecu restul nôptii, gândind ca alta dată.

Sărutase părintii, și atinse ca un geniu doios buzele fraților ce dormiau. Cănele se viri a primi și el o desmerdare. Ea i cuprinse grumazul, până ce dăue la-crime se rostogoliră în pêrul seu.

A fost dor, durere nebună, jalusie, ori ce?

Diminêța un comisionar aduse un bilet. Nu eră subsêmnat, dar cuprinsul i otrăvi credința. Cu cinism crud, i descoperiă gluma urită, ce își făcea Severin despre ea. Ier mai ales niște detaie a unei relațiuni scârnave, esplicau portarea lui din sêra maiialului.

Asta o fost dară tulburarea lui, neastempêrul ce-l siliă a schimbă fôia? Asta l'a reținut a mai veni la ei?

Vai! cuvintele lui Tasilo, despre învingerea lui Severin — o arseră.

S'a răzimat fêta, pentru a nu cădê. Glia sub picior săriă, ceriul se sfârîmă, vechiul pământ se sgudui din țitiini. Ce a avut mai falnic, căđu în noroi; ce a strălucit mai rađios, căpêta pete!

Vai! tinereța așa cređetóre; otrava o copleșeșce curênd.

— Nu va mai veni la noi, — ăise ea instinctiv.

Așa ar fi și fost, dar niște șiruri ale el îl poftiră...

(Va urmă.)

Emilia Lungu.

## Pentru Incendiați.

(Versuri inchinatê Dómnelor din Comitet.)

Inimilor dulci și blânde, sufletelor mari și bune,  
Care ne trezesc în minte, ângereșci virtuți străbune,  
Péna mea smerită 'ncercă să ve 'nalțe acest cânt!  
Admirate să culegeți rôde dulci de pe pământ!

Sărăcimea încleștată de-ale suferinței ghiare,  
Lung, cu ochii uđi de lacrimi, ve priveșce, zimbitorê...  
Căci în sinurile vóstre arde cel mai sacru foc,  
Pe ori-ce sêrman învie, c'o schintee de noroc!

Pe a Prutului mal verde un têrg mic geme 'n cenușe;  
Tânguirea lui amară bate lașului la ușe...  
Și ve cere astăzi vóue o zimbire, un suspin,  
Farmecul, cu care puneți mângăeri, pe crudul chin!

Dar priveșcea e față, fumegă, e încă vie!...  
Colo, trei copii plâng încă pe a flăcării pustie...  
Mama lor e môrta; casa, risipită la pământ,  
Lângă ei, sdrobit un tată suflă ultimul cuvênt...

Pe o cârjă stă moșnegul ici, flămênd de dăue ăile...  
Dincolo suspin orfane patru tinere copile...  
Mai încolo o bêtănă pe o scândură murind,  
Pe-al ei fiu unic, revede, flăcările că-l cuprind...

Mii de urlete umane cer un adapost și pâne!  
Alții mor de fôme, alții mor arși în dureri păgâne!  
Mii de bocete amare, mii de lacrimi se topesc!...  
În giur văile și codri trist, lugubru clocotesc...

Clocotesc, ducênd departe, têrgurilor mari, bogate,  
— Ca schintea unui fulger prin bordee și palate —  
Vestea de urgie!... Echo lacrimilor din Fălcu!  
Sărăcia și pustiul, foc etern aprins și viu!...

Iasi 18 aprilie 1882.

Petru V. Grigoriu.



## Selbatici moderni.

— Paralelă din paleo-anthropologie. —

Decă în Asia și Africa n'ar trăi elefantii, rhinocerii, caii de Nil, sugătorele din Australia și America nordică etc., numai chiar din schelete abia am puté deduce la urieșii sugătorelor deja perite, la hippopotamii diluviului și marsupiliilor formațiunilor secundarie. Așa sântem și cu ómenii străvechi; istoria nu șcie nimic despre dênșii, încă și din sfera fabulelor au perit, numai niște instrumente simple de pãtrã și os mai vestesc esistența lor; dar sânt de față némuri viețuitoare, trăiesc și acum reprezentanții selbãteciei de odinórá în acei ómeni, cari întrebuintézã încă instrumente de pãtrã, la cari scopul vieții e tot numai susținerea, cari din multe privințe stau și ađi mai aprópe de animale decât de un european civilizat. Aici se cercãm dar — și până ce vom avé date mai positive — respuns la întrebarea: Cum au fost ómenii străvechi?

Sânt unii cari cred, că selbãtecii de acum sânt urmașii națiunilor odinórá mai culte; se póte, cãderea nu se opune naturei omeneșci, ba putem presupune, că aceștia s'a întemplat și cu străvechii Europei; dar că selbãtecii din presente ai Australiei séu a insulelor din Marea-Lina ar fi fost óre când mai culți, despre aceștia nu e nici un semn ori dat istoric; până ce din contra putem observá, că unele némuri se perd, însé nu se schimbã: australienii, bushmanii, fuegii sânt și acum ca în momentul descoperirii lor.

Dintre selbãtecii moderni vom vedé pe cari locuiesc pe lângã polul nordic, estindându-se peste dóue părți a lumii:

**Eschimoii.** Viéta acestui ném de ómeni nu-i decât o luptã cu vitregia naturei, fapturna lor séménã cu a tãtarilor, iér limba ce o vorbesc e frașină cu a indienilor din America nordică.

Viéta și datinele lor sânt destul de cunoscute. Locașele de vérã le acoper cu piei, la edificarea acestora neafând lemne, întrebuintézã óse de animale; iér locașele de iernã le construiesc din ghiatã ori néuã. Se ocupã cu vênat și pescuit, carnea o mãncã și crudã, medua din óse fórte li place, pentru aceștia sfãșie séu sfarmã ósele — și întrebuintându-le le ingrãmãdesc în giurul corturilor. Pentru luminã și topire de néuã — ca sã-și stêmpere setea — se servesc cu meciu de oleu.

Eschimoii trăiesc încă evul de pãtrã, ocasionalmente se servesc și de metale, aceste însé nu sânt rezultatele propășirii lor, ci din întemplare li-au remas dela cutare cãlétor străin.

Instrumentele și armele și le gãtesc din pãtrã prin loviturã ori apésare, aceste séménã cu instrumentele străvechi, și de multe ori dau deslucire la întrebuintarea acestora. Așã d. e. cuțitul de pãtrã semicercual — de care se gãsesc și între remãșițele din Dania — se întrebuintézã de femeia eschimanã la croirea peilor; sfãșiile de pãtrã în forma unei cute — de cari s'au gãsit în Anglia și Francia — se întrebuintézã de eschimoii la belire și gãtirea peilor; e de cređut, că tot acest scop l'a avut și în trecut.

În gãtirea și cioplirea instrumentelor de os ei arétã isteșime, inse nici pe aceștia cale n'au întrecut pe locuitorii peșterilor. Mai de însemnãt sânt acele de os, cari séménã fórte cu cele gãsite în peșteri. Dinții gãuriți — cari nici în peșteri nu lipsesc — se întrebuintézã de eschimoii ca suvenir și ornãment.

Vasele și în timpul mai nou și le fac din lemn ori pãmânt formal lipit pe o lespede de pãtrã, din ce putem deduce la originea vaselor de pãmânt. În aceste vase — neputându-le pune la foc — ei încãldiau flui-

ditatea cu bucãți de petri infocate, din ce putem deduce la folosirea cuglelor de pãtrã, ce se gãsesc între instrumentele străvechi și pe cari se póte observá urma focului.

Acest popor, a cãrui viețã e așã de tristã, are și petreceri, jocuri și tobe, cari le insoțesc cu cântare, însé ceremonii religioșe la dênșii nu se gãsesc. Sânt pacinici și flegmatici; la pricepere — ca selbãtecii în genere — sânt naivi.

**Indienii din America nordică.** Acestia se estind dela confiniile ținutului eschimoilor cãtrã mēđãđi până la Mexico, și formézã majoritatea locuitorilor din America nordică. Sânt împãrțiti în dóue grupe mai mari: cei dincóce și dincolo de catena stãncelor montane (Rocky-mountains). Apusenii au fost mai selbãteci, însé nu toți de-o potrivã; pentru că cei din California nordică stau la cel mai de jos grad al selbãteciei, iér cãtrã mēđãđi gãsim și urmele economiei.

Cã în ținutul Ohio și Mississippi cândva au domnit popóre puternice, probézã aredicãturele mari de pãmânt. În Ohio (County Ross) se póte vedé încă o cetate de pãmânt, acãrei lungime e 2800'. iér lãțimea de 800'. În Visconsin pãreții cetãții „Astalan” au o estensiune de 2750', innãlțimea acestora e 5', iér lãțimea de 22'. Materia acestor pãreți în multe locuri se ardea și în foc. Coline de înmormântare, și între aceste și piramide de pãmânt, se aflã în comitatele Statelor-Unite. Dintre aceste unul de lângã Cahochia (Illionis) are fundament de 700' lung și 500' lat, innãlțimea-i 90 — materia intrégã se póte pune la 20 milióne cubice.

Aceste coline încă și ađi se țin de cãtrã indieni în onóre, însé despre poporul, care le-au aredicat aceste, nu avem nici o șcire și nici chiar colinele nu ni dau deslucire în acesta privințã; pentru că óse, séu alte remãșițe omeneșci numai ici-colea se gãsesc.

Însé putem presupune, că acest popor a trăit în viețã socialã, séu cel puțin sub conducatori silitori la lucru; iér din instrumentele simple de pãtrã, os și lemn — putem deduce, că acest popor cu operele lui urieșe s'a apropiat de poporul dupã care și în Europa au remas urme de asemeni cetãți și coline aredicate din pãmânt; așã d. e. colina „Sylbury” în Anglia, cu innãlțime de 170'.

Indienii din America se servesc de arama roșie, dar la topirea ori chemisarea acesteia n'au mai cugețat: ei o sfarmã prin loviturã séu apésare, i dau ceva formã și o întrebuintézã în loc de pãtrã; pentru aceștia ei cu tot dreptul se inșirã între ómenii evului de pãtrã.

Vêrfurile sãgeților, cuțitele și alte arme și le gãtesc din obsidian, aceste séménã fórte cu cele gãsite în Elveția și Dania. Cu privire la cioplirea de lemn și os se pot inșirã între locuitorii peșterilor; însé cu privire la vasele de pãmânt — de cari și în colinele mai vechi încă se gãsesc — au propășit mai nainte, de și nici dênșii n'au cunoscut încă vêrtanglul.

Ei cred nemurirea spiritului și esistența unei ființe atotputernice, însé ceremonii religioșe abia au. Femeia și la dênșii — ca la selbãtecii în genere — e o ființã subordinatã; indienii nordici se luptã ca animale pentru femeile mai frumoșe, alegerea compete fireșce celui mai tare. Sub clima mai rece ei se imbracã nu numai cu piei, ci și cu țeseturã de pãr de cãne ori de rãdęcini.

Recela și nepãsarea e caracteristica indienilor între tóte împregiurãrile vieții. Esprimarea iubirii nici între némuri nu se obicinuesc; sânt exemple, că în limba lor nu se aflã cuvênt pentru exprimarea iubirii, așã d. e. limba „Algonquin” e una dintre cele mai bogate și totuș când Elliot în 1661 a tradus istoria biblicã

în această limbă, pentru exprimarea iubirii a fost silit a-și crea cuvânt nou.

Voiu mai aminti încă o datină din viața indienilor americani, acesta e turpișarea capului. Apusenii își culcă băieții pe scândură și prin acesta lățește capul dinapoi la călă; alții, ca indienii „nootche” în Columbia aplică pe frunte sêcuiete cu năsip, prin ce capul se lățește dinainte la frunte. Ier locuitorii insulei Vancouver formeză capul ascuțit. Decă acesta s'a obicnuit și între străvechii Europei, va fi greu a deduce din căpșinele găsite la soiul acestor ômeni.

Să ne abatem din nord cătră mēdădi. Acolo se află locuitorii din „Tierra del Fuego”, cari sânt dintre cei mai selbateci. Despre religiune, sêu de vr'o nisuiță mai măreță nici ideie n'au. O piele li-e tot îmbrăcămēntul, acesta o întore contra tempestății, altădată umblă goi. Contra frigului se scutesc în găuri acoperite cu piei.

Bărbații pescuiesc în lunții cioplite din trunchiuri de arbori, femeile culeg ôue de pește de pe marginea mării, sêu cufundându-se sub apă, prind pești cu mâna; peșcii i mănca crudi, ba și putreți. Fost-a cas, că niște călători englesi aruncând-le pești, au mâncat pe acestia începând la cap cu os cu tot.

Făptura lor abia e de 4' mai înaltă, glasul li-e dur și intrerupt, fața urilă, acesta o ung cu albele, corpul li-e necurățit. Femeile se peptină din când în când cu osul de fakă al broșcei țestose.

Vedēnd aceste ființe, dice Darwin, călătorul devine trist, și nu crede, că se află între ômeni. Și acești ômeni sânt dor asemeni străvechilor Daniei: așa li sânt armele, ôsele de pești și animale, folosite ca nutriment, și dēnșii le îngrămădesc pe marginea mării, chiar cum se pot vedē și pe marginele Daniei, între aceste se află tot acele instrumente, cari și adî le întrebunțeză fuegii; o antăietate totuși au avut străvechii Daniei, pentru că dēnșii au avut neseari vase primitive de pământ, ce între fuegi e necunoscut.

*Australia.* Trecēnd dela Oceanul-Atlantic la insulele Marei-Line, de unde am putē aduce numeroșe exemple din viața atărur ômeni, cari încă se servesc tot cu instrumente de pētră și os și e de cređut, că chiar așa trăiesc, ca odinora străvechii Europei; va fi destul însō a ne restringe la Australia și „Tahiti”.

Locuitorii vechi din Australia cu nimic nu sânt superiori Fuegilor, ci în multe privințe sânt asemeni acestora. Acoperemēntul de piele și dēnșii numai contra tempestății îl întrebunțeză, unicul ornămēnt li-i o bucată de os de  $\frac{1}{2}$ ' lat și 5—6' lung acesta se portă în muchiul nasului.

Armele și instrumentele de casă și le gătesc din lemn, os și cremene, în aruncarea bardelor și a boomerangelor semi-cercuale sânt foarte isteți. Ca nutriment folosesc: rădēcini, pōme, pești, broșce, insecte, paseri, cănele și cangoro-ul și decă apa li aruncă la țermuri ceva mortăciune de pește mai mare, o mănca și acesta. Bucuria lor căte la un astfel de cas e neșpusă, întēmplarea se vesteșce din del în vale prin focuri mari, și cine numai pōte, grăbeșce în fața locului, unde în înțelesul strict, rod în mortăciunea putreditōre. Am vedut, dice Grey, o felă frumoșea cum se sătură în o deschidetură a mortăciunii unui chit, pe când noi de putōrea nesuferită ne întōrserăm cu grōză.

Ôsele de comun te sfarimă ori sfășie și le îngrămădesc în giurul corturilor, chiar ca locuitorii străvechi ai Daniei. Cook, Grey și Dampier au vedut grămēdi de ôse estinse în înălțime de 10' — peste  $\frac{1}{4}$  de mil.

Despre religiune nu au ideie, cel puțin rituri religiōse nu posed, de și se parē, că despre viața vițtōre au ceva cunoșcință, pentru că lângă morții înmormēn-

tați în positură stândă, ei aședă și instrumentele și armele lor, și deasupra mormēntului aredică colină de 8—9' înaltă.

Că cât de sêracă e limba acestor ômeni, ni spune Crawford, care a scrutat cu grige 30 de limbe australiene, și numeralele nici în una n'a trecut peste 4, spre exprimarea numerului 5 s'au servit de un alare cuvēnt, care exprimă cățime nedeterminată.

*Tahiti.* Regina insulelor când s'a descoperit, în privința culturală a fost cea dintăie între insulele Marei-Line. Propășirea independență a tahitilor e o aparațiune înșemnată, pentru că aretă un grad mai înalt al desvoltării evului de pētră, ba între împregiurările lor cel mai înalt; și putem dice, că metale numai pentru acea n'au întrebunțat, fiind că de aceste nici în Tahiti, dar nici în insulele, înșoțite (Society islands) din apropiere nu s'au găsit. Armele și le-au gatit esclusiv din lemn, os și pētră. Despre metale nici ideie n'au avut; cuiele de fer — căpătate prima-dată dela europeni — cugetând, că sânt mlădițe de plantă, le-au sēmēnat în gradine. Ca arme folosiau petri lucie și ascuțite cu prașcă, landji cu vōrfuri din pētră ascuțită și ghiōgă de lemn. Între instrumentele lor de pētră de înșemnatate sânt sêcurile, aceste le întăriau cătră codă cu funie și tēmpindu-se le ascuțiau cu pētră; cuțitele le gătau din os, cremine și din lemn mai tare, la gățirea instrumentelor de economie întrebunțau lemn. Casele le edificau din lemn și le acoperiau cu frunțe de palmă. Vase de pământ n'au avut, în loc de aceste se serviau cu blide de lemn și ucele din scōrță de cocus, în cari de multe ori ciopliau și ornămēnte. Din cōgia lemnului (un soi de Hibisc) impletesc funii, din ramurile arborilor și corfe, ier din teiu gătau țesetură mole, care o albiau la sōre, sêu o colorau, cōțōrea galbină și roșie fiind mai plăcute.

După Ellis, regina din Tahiti portă pe umēr un plaid alb ca nēua, pe cap pēlōrie gătită din frunțele palmei și în urechi cercei se înlocuiau prin flōrea înrositōre a iasminului.

Au avut și sborătōre blānde, apoi porci și căni, acești din urmă se folosiau ca nutriment și se prețuiau mai mult decăt porcii. Animalul ucis învilit în frunțe de palmă, se frigea între petrii încaldite; ca nutriment mai întrebunțau: pești, pōme și mai ales fructul arborelui de pāne. Din rădēcinele arborilor gătau o beutură spirtōsă numită „ava”, însē dela acesta femeile și ômenii de clasa mai de jos erau opriti.

Pe morți i aședau pe o aredicatură de lemn, punēnd lângă dēnșii apă, mănca și armele lor; așa sta mortul, până ce carnea i se perdea, și atunci numai ôsele gōle se înmormētau. Mormintele (morai) sânt cele mai mărețe documēnte despre propășirea tahitilor și în genere a insulelor înșoțite. Cook în călătōria sa în giurul lūmei („Voyage Round the World”) descrie mormēntul reginei Oberea, care e aredicat din pētră de coral cioplit. Mormēntul are formă de piramidă, și e aredicat pe un fundament de 267' lung și 87' lat; laturile i le formară niște trepte de 11—4' înalte, înălțimea întrēgă i-a fost de 44'. D'Urville a vedut asemeni monumēnte în insulele înșoțite. Nu putem a nu admiră artea și diligința statornică a acestui popor, care numai cu instrumente de pētră a aredicat atari monumēnte, căror asemeni — din evul de pētră — nicăiri nu se găseșce.

Tahitiu au cređut nemuirea sufletului, au avut idoli și ceremonii religiōse; și putem dice cu tōtă siguritate, că au fost mai virtuōși, mai sântōși și fericiți înaintea descoperirii, decăt adî sub influința civilizațiunii europene, care cu beuturile-i spirtōse și pēcatele-i a înveninat fericirea acestui popor, despre

care călătorul Forster a dis, că în cereul lor nu ai putut vedea fete posomorite și neîndestulate.

\* \* \*

Așa sunt selbatecii din evul prezente; e de crezut, că asemeni au fost acestora cei de odinioară, însă a decide în această privință cu toată siguranța nu se poate; decât că viața selbatecilor moderni în multe cazuri ni dă deslucire la timpurile străvechi. Referitor la acesta ietă câteva exemple :

Profesorul Worsaae în opul seu „Remășițele străvechi din Dania” pune în dubiu, că oamenii străvechi cu armele lor de piatră ar fi putut ucide animale mai mari. Întrebarea acesta a atras atențiunea multora, dând ocaziune la multe dispute ; de și o privire la istețimea selbatecilor moderni în folosirea armelor lor primitive, ni va esplică greutatea :

Indienii din America nordică cu săgeța, acărui vârf nu e decât piatră ascuțită,ucid taurul selbatec : indienii braziliani așa țintesc săgețile svărlite în sus, încât aceste în căderea lor perpendiculară, se strapungă broșca țestosă, de pe care arcele țintite pieder ar sări înapoi ; selbatecii din Africa de mijloc cu armele lor primitive ucidă elfantul ; australienii cu săgeța străpung paserea sborătoare ; alții, ca cei din Patagonia, se cufundă sub apă, și așa străpung cu armele de piatră peșcele notător . . . Ce pot face selbatecii din prezente cu armele lor simple, acea a putut-o face și străvechii ; și că au și făcut-o, se vede din oșele remase ale animalelor folosite de nutremânt.

Asemenea greutate s'a escat și în privința acelor de os găsite între remășițele străvechi ; mulți le-a crezut aceste mai târzie, neadmițând, că numai cu niște instrumente de piatră s'ar pute găti așa ceva. Cartet, ca se se convingă despre posibilitate, a încercat a găti astfel de ace, și a reeșit. Cum se nu?! Eschimoii încă și azi gătesc de aceste, cei din Seelanda-nouă găuresc și sticla, iar indienii brazilieni numai cu ajutorul apei și nășipului străbat prisma de cristal de 4—8", la astfel de operațiuni însă se recer ani, însă cu istețime și statornicie toate se pot realisă.

Admirăm monumentele străvechi engleze, dane și perigorde. Dar cum se nu admirăm cel din Tahiti, al reginei Oberea, seu idolii cunoscuți din insula Easter, dintre cari unul e de 27' înalt, de și oamenii acestia n'au cunoscut instrumente de metal?!

Sunt unii, cari între armele de piatră găsite în Europa, în privința propășirii, dau mai mare însemnătate vârfurilor de săgeți, decât boomerangelor. În cercul selbatecilor moderni aflăm respuns și la acesta. Cei din Seelanda-nouă n'au cunoscut săgeți, dar au avut cetăți de pământ și au cultivat și pământul ; din contra fugii venau admirabil cu săgeți, și stau la cel mai de jos grad al selbăteciei . . .

Cu toate aceste, deducând din prezente la trecut, nu e de a se uită, că la propășirea umană influințeză mult clima, împrejurările locale și lipsele susținerii escate din aceste ; nu se poate trece cu vederea nici acea însușire a selbatecilor, că densesii sunt prunci crescuți, cari cu minte pruncescă și patimă bărbătescă dispun asupra relațiunilor vieții, că densesii pe lângă fantasia puternică și judecarea slabă, veri cărei aparățiuni i dau o formă fabulosă. Așa s'a intemplat, că caprițile și scăderile părinților trecând dela o generațiune la alta, în fine au devenit regulă, ba lege sancționată, că ideile lor despre bun și frumos sunt așa diverse și contrarie, încât au nescari datine, acărui posibilitate numai pentru acea o credem, pentru că într-adevăr există!

Așa au putut fi și străvechii Europei. Jocăreia re-

lațiunilor vieții și a caprițiiilor unane au fost și densesii, ca totdeauna aceia, cari în subordinațiunea lor spiritală n'au putut predomină împrejurările.

Nicolae Bejan.

## Descânțece din Bucovina.

V.

### De Sameă.



'a sinecat,  
S'a sullecat,  
S'a mânecat,  
N. dela casa ei,  
Dela mēsa ei,  
Grasă și frumōsă,  
Rumēnă și voiōsă,  
Când a fost :  
La meș de cale  
De cărare,  
Vacă nēgra 'ntimpinatu-o,  
Bucium negru făcutu-o,  
În cōrne luatu-o,  
În laturi de drum aruncatu-o,  
Inima mîncatu-i-o,  
Ochii învêrtitu-i-o,  
În cap ameștu-o,  
În spate recitu-o,  
În picioare lovit-u-o,  
N. fōrte șta vaeraț,  
Fōrte s'a mișelat,  
Cu glas mare dimpămēnt,  
Pân' la sfântul ceriu strigând,  
Nimene aușitu-o,  
Nimene veștu-o,  
Numai Maica curată,  
Maica prēcurată  
Aușitu-o,  
Veștu-o,  
Întrebatu-o :  
„— N. ce te vaerezî,  
Ce te mișelezi  
Cu glas mare din pămēnt  
Pân' la sfântul ceriu strigând?  
„— Of! Maică curată,  
Maica prēcurată!  
Cum nu s'a vaeră,  
Cum nu s'a mișelă,  
Că N. s'a sinecat,  
S'a sullecat,  
Și s'a mânecat  
Dela casa ei,  
Dela mēsa ei,  
Grasă și frumōsă,  
Rumēnă și voiōsă.  
Dar când a fost :  
La meș de cale  
De cărare  
Vacă nēgra 'ntimpinatu-o,  
Bucium negru făcutu-o,  
În cōrne luatu-o  
În laturi de drum aruncatu-o.  
Inima mîncatu-i-o,  
Ochii învêrtitu-i-o,  
În cap ameștu-o,

În spate recitu-o,  
 În picioare lovit-o.  
 N. foarte s'a vaerat,  
 Forțe s'a mișelat  
 Cu glas mare din pământ  
 Pân' la sfântul ceriu strigând.  
 Nimene auditu-o,  
 Nimene vedutu-o,  
 Numai Maica curată,  
 Maica précurată,  
 Auđitu-o,  
 Vedutu-o,  
 Întrebatu-o :  
 Ce te văerezi  
 Ce te mișelezi ?

„— Tu N. sēma nu băgá.  
 Că eu cuțite de găsit oiú apucá,  
 Și usturoiu de pe nouē straturi,  
 Ți-oiu alege  
 Ți-oiu culege,  
 Și cu aceste de-i descântá  
 Tot réul dela N. le-i depártá.  
 Din miú de mierele,\*  
 Din sute de ciolánele...  
 Samcă de zori,  
 Samcă de cântători,  
 Samcă din spaimă,  
 Samcă din scârbă,  
 Samcă de duc cu ducóicá,\*\*  
 Samcă de moroiu cu moróicá,  
 Samcă de nēmț cu nēmțóicá,  
 Samcă de léch cu léșcă,  
 Samcă de rus cu ruscă,  
 Samcă cu sburătoriu,  
 Samcă cu pocitoriu,  
 Samcă de 99 de feliori,  
 Samcă de 99 de chipuri,  
 Nu stringeți,  
 Nu ardeți,  
 Nu 'ncordați,  
 Nu 'nfocați :  
 Șelele  
 Cu andrelele,  
 Genunchile  
 Cu rărunchile,  
 Că nu vi-i aici locul,  
 Nu vi-i locoșagul,\*\*\*  
 Ci voi ve stringeți  
 Și ve duceți :  
 În vârful munților  
 În codrii Arșinilor †  
 Unde fētá mare  
 Coșilá nu împleteșce,  
 Cocoș negru nu cântá,  
 Măța négrá nu mniaună.  
 Acolo ve stringeți  
 Și sângele ve beți.  
 Acolo ve adunați  
 Și carnea ve mâncați  
 Pe N. s'o lásați  
 Sē remáe curată,  
 Luminată  
 Ca maica ce-a dal'o.  
 Ca Dumneđeu ce-a lāsát'o  
 Amin! amin!  
 Ca sórele în senin.

Dela mine descântecul  
 Dela Dumneđeu lécul!

### Not e.

Acest descântec, numit „de Samcă” sau „de réul copitilor” și cules dela o româncă din apropierea, mi l-a împărțit dl Tôder Bumbac, preo

\* Mierele dem. dela mie, lat. n. m. m. d. m.

\*\* Mulți români, după cum m'am amăritat de mai multe ori, nu pot pronunța cuvântul „duc” cu spiri-rit, ci spun „duc” séu „duf”. Deci sub cuvintele „duc” și „ducóicá” din descântecul acesta nu se p. e. nimicá alta înțelege, fără numai un „duc — duh” necurat.

\*\*\* Locoșagul — culcuș, sălaș.

† Sub „codrii Arșinilor” e de-a se 'nțelege niște codrii mitologici.

S. Fl. Marian.

## Despre unele minerale combustibile.

— Studiu geologic-technologic. —

### V.

### Petroleul.

Vedurám mai sus, cum s'a desvoltat vegetațiunea în diferitele formațiuni geologice. În formațiunea terțiará s'au ivit diferențe climatice, cari au fost fără in-doiélá analoge cu cele din timpurile nóstre. Bradul, molidul, fagul ș. a. erau atunci tocmai așa desvoltate în privința mărimei și a structurei, ca și acum, și decá precugetám la acea lucrare, care există în industria moderná sub numirea de „pregătirea cătranului”, care însă nu e altá ce decát o destilațiune uscatá a plan-telor și specialminte plantelor resinóse; precugetând apoi și aceea, că o destilare uscatá se póte împline și pe calea naturalá, cu acea diferență însă, că în cazul acesta rezultatul e cu mult mai mic, decát cum e la destilarea arteficióasă : vom avé drept deci a presupune, că aceea substanță, care se însămná ca „cătran” și care e tipul primitiv al petroleului, a purces în pământ sub influința destilațiunii a plantelor din formațiunile geologice tocmai așa, ca și în retorta esperimentatoru-lui cu ocaziunea destilării diferitelor plante resinóse.

Cátranul e o mestecăturá numeróasă din ce în ce uscátóre, compusá din mai multe substanțe și mai cu sémá dintr'un oleu volatil, dela care primeșce cătranul un miros caracteristic. Colórea sa cea négrá vine dela cărbuni. În forma cea mai comuná își pierde curénd fluiditatea și atunci se numeșce smólá séu asfalt. Decá acesta e în agregatiune fluidá, atunci se numeșce pe-troleu, care are o colóre bruná deschisá și un miros caracteristic, strébătător; innótá pe apă, fiind că e mai ușórá, are o pipáire unsuróasă și arde stréordinar vói cu o vehemență abia alinántá; desvóltá lângá aceea multá funinginá, are însă — decá se conduce aer de ajuns — o putere luminóasă așa de tare, încát s'a in-trodus în fórté multe locuri cu mare avantajiu la ilu-minațiunea stradelor. În spaciuri închise nu e aplica-ver pentru mirosul seu cel tare; ierá decá se destilézá, atunci e și aci bine primit. Cea mai curată formá a petroleului se numeșce naphta, care e limpede ca apa, fórté subțire curgétóre și e și mai arđiverá, decát pe-troleul.

Deci cătranul, a cărui întrebuintare e destul de bine cunoscutá în vieța practicá ca mijloc de uns, — apoi asfaltul, cătran închegat, care se întrebuintézá — ca table de asfalt — la acoperirea cășilor, la pardo-séla drumurilor, trotoirelor, în fine petroleul, a cărui aplicare ca material de iluminat nu e disputaverá : tóte aceste corpuri naturale nu sânt — referitor la



părțile lor constitutive chemice — corpuri simple, elemente, ei străordinar variabile și schimbăcioase soluțiuni, de o parte de grupele acelor șiruri omologe, care încep cu gasul bălțos, de altă parte idrate carbonice. Aceste diferențe în compozițiune și în apărința esteriōră sânt partea cea mai mare urmarea schimbăciunii străordinare. Micșorarea apăsării seu înălțarea temperaturii cășună la ele o eliberare repede a materiilor ușor volatile, ce se întâmplă și prin urmarea evaporățiunii încete.

Aceste produse, adeca cătranul și variațiunile sale consângene sânt lămurit caracterisate ca produc-turile descompunerii organismilor, și s'au privit ca atari încă înainte de întrebuintărea lor așa de grandioasă și felurită în economia casnică-tehnică. Pe lângă prezența rară a lor în țările încă de mult timp cercetate pe calea geologică, s'au luat aceste materiale foarte puțin în băgare de seamă, astfel; încât încă în presente sânt foarte mărginite cunoșcințele noastre relative la în-fățișarea lor.

Este o faptă de mult cunoscută, că petroleul și variațiunile sale apar în straturile de cărbuni ănsuși, și adeca așa în straturile de cărbuni brunii, ca și în a celor de pētră. Însă mai imbelșugate sânt casurile, unde se află aceste materiale numai în apropierea straturilor de cărbuni mineralici, și de regulă sânt petrile de năsip și conglomeratele din apropierea directă a straturilor împlinite de dēnsele partea cea mai mare ca fluidități. Originea cătranului și a variațiunilor sale e organică, și aceștia e opiniunea domnitōre încă de mult timp. Însă opiniunile au fost și sânt din dōue puncte de vedere varii, și adecă de o parte în privința materialului, de altă parte referitor la modul formării. Acea împregiurare, că oleul și idratele carbonice ușore apar la olaltă cu straturile de cărbuni, seu în astfel de pături, în cari s'au aședat în cătătimi importante remășițe plantare, a dat ocaziune naturalisților a presu-pune, că materialul pentru formarea oleului și a că-tranului este a se căută în remășițele vegetale. Însă purcederea seu formarea acēștia din substanțe animale încă e documentată prin exemple indirecte de cei mai mulți naturalisți, așa, că după starea presintă a cunoș-cințelor noastre putem recepe, că așa remășițe plantare, ca și animale au fost în stare — sub condițiuni co-respundētōre — nu numai singurate. ci și în apărința lor combinată a formă petroleu și alte idraturi carbo-nice. Pe lângă aceea e de observat, că creșcă plante bălțō-e seu de apă ori unde, ele se conduc pururea de numeroșe animalcule mici, și apoi viceversa : viēță ve-getală microscopică se presintă în tot locul, unde e viēță animală.

Relative la modul, cum se pot formă din remă-șițe organice idratele de carbon solide și licvide fluide, s'au defigat ipotese pentru ipotese. Una dintre ele e aceea, la care se aprobēză pe lângă considerațiunea la capacitatea absorbațiunii sării comune, adeca a clor-natriului pentru idrogen-carbonic și pentru că petro-leul, gasul bălțos și apa sărōsă apar reunite : că ga-surile bălțōse seu gasurile de mină (germ. Sumpf- oder Grubengas) formate prin descompunerea generală, se absorb de straturi de sare, și în urmarea compresiiunii însēmuate, se străpōrtă în starea fluidă. Apele, cari au leșiat acele straturi de sare, au trebuit să elibereze și să ducă cu ele petroleul și gasul bălțos. După altă ipotesă se străpune întregul proces al formării de gas de idrat carbonic, din care provine oleul. în păturile pământului bogate cu material organic. Unii partisani ai altei ipotese sânt de opiniunea, că petroleul și va-riațiunile sale sânt produc-turi de ale unei destilațiuni uscate, purcēsă prin înalta temperatură domnitōre în afundimea pământului.

Materialul organic se decompune prin reacțiunea elementelor sale proprii! Se luăm de exemplu : lemnul, a căru compusețiune mijlocie chimică e :  $C_4H_9O_6$ . Acesta se decompune astfel, că oxigenul cu carbonul se imbină ca acid carbonic ( $CO_2$ ), iēră din restul respectiv purced idraturi carbonice, cari corespond rela-tive la compusețiunea lor cu cele din natură presen-tate, și mai ales naphtei și petroleului. Dară dēcă ar fi încheierea mai puțin completă, atunci s'ar putē eli-beră mai ușor idratele carbonice de o parte, iēră de altă parte oxigenul la aceste imbulzit ar putē influința spre compusețiunea chimică a restului, formându-se apoi oleurile fluide, relative rēșina de pământ (germ. Erdharz), seu — prin urmarea răpirei idrogenului, cēra de pământ bogată în carbon (germ. Erdwachs).

Cel mai curat petroleu natural, adeca naphta apare în cătătimi mai mari în Baku și în China. În apro-pierea orașului Baku (în Rusia) isvoreșce naphta din multe locuri ale arinosului țerm a lacului caspic într'o cătățime așa de mare, încât abiă se ica în conside-rare și numai cele mai bune specii se adună ca arti-cul de comerț. În alte locuri iēsă afară ca gas din pământul cald și se întrebuintēză la arderea cără-mișilor.

În genere se pōte dīce, că petroleul e mai mult seu mai puțin fluid, adeca e parte de tot licvid, parte însă e cam țanace ca și un cătran închiegat. Co-lōrea sa încă e foarte variată : așa d. e. petroleul cel licvid are o colōre galbenă seu verde ca oliva. iēră colōrea celui închiegat merge până la negru închis. Cel dintăi e străvēdētōr, iēră cel din urmă e abiă — abiă diafan.

Întrebuintărea petroleului ca material de iluminat s'a întrodus foarte frapant în viēța casnică mai vērtos prin aflarea importantelor isvōre de oleu din America nordică. Numai Statele-Unite d. e. dau comerțului pe an o cantitate de oleu într'un preț de 150 milioane flo-rini v. a. (15 mil. punți sterlingi.) Unicele îngăuriturii arteficiōse au liferat în Pennsylvania pe dī 400 de gă-leți de petroleu ș. a.

G. Pocrean.

## C u g e t à r i.

Când vedem cu cătă bucurie unii ōmeni sfășie re-putățiunile noastre, ne vine să credem că vițturile lor se 'ngrașă de tot ce este mai bun în noi.

Salutarea parvenitului se mēsōră după norocul seu; cu cât se rădică mai sus, cu atât se plēcă mai puțin.

Cupa ambițiunii imbētă conșciința și face să șo-văiēsă dreptatea.

Dēcă ar putē să vedă golul ce-l lasă mōrtea lui, cel fudul ar fi mai puțin mândru de locul ce-l ocupă viēța sa.

Înima feciōrei conține schinteia iubirii precum bo-bocul de trandafir conține profumul.

Sânt lucruri pe care nu le putem întrebuintă fără a le murdări : batistele și spionii.

O îmbrăcăminte elegantă te face să plătești mai mult otelierului care te găzdueșce de căt croitorului, care te 'mbracă.

Amorul propriu te mângăie de ori-ce nenorocire, atunci când ai prevēdūt-o.

Gradul de spirit necesar pentru a ne face plăcere este o mēsūră în destul de esactă a gradului de spirit ce avem noi enși-ne.

Femeia este barometrul viēții sociale. (La Bruyère.)

Între tōte femeile esistă, ca și între preoții același religiiuni, unui legământ secret. Ele se urese, însă se susțin una pe alta. (Diderot.)

## S A L O N .

## Mihaiu și Sécuii.

— Tablou național. —

Am împărtășit și noi, că în „Salonul” din Paris, adevca în expozițiunea internațională ale operilor de arte, și pictorii ma și sculptorii români sunt reprezentați.

Dintre operele espuse de artiștii români döră cel mai de frunte este tabloul dlui D. Demetrescu-Mirea. Acesta represintă o scenă istorică din viața lui Mihaiu Vitézul: aducerea capului cardinalului Andrei Bathory de cătră sécuiul Blasiu Ördög și tovarășii sei cari au omorit pe „săracul popă” în pădurile dintre Transilvania și Moldova, unde se refugiase, după ce Mihaiu Vitézul îl bătuse la Schelimberg lângă Sibiiu.

Despre acest tablou interesant cetim în „Binele Public” din București o corespundință, din care vom scöte și noi următöarele:

Locul pe care comisiunea artiștilor a cređut de cuviință să dea tabelului lui Mirea, e desastroos.

„Mihai și Sécuii” se pöte împărți în două grupuri bine destinate asupra carora lumina — lumina proprie a tabelului, nu cea dată de administrațiune — cade bine adusă, dând mai multă forță elementelor tragice și solemne cari alcătuiesc acțiunea.

Grupul din drepta se compune din Mihai care șede pe un fotoli cu spatele înalt de tot; Dömnă Stanca în picioare se rađimă de fotoli cu mâna și pe mâna își plecă capul; lângă ea, tot în picioare, tinerul odor al domnului, principele Petrașcu. O mesă separă acest grup de cel din stânga, — grupul sumbru și plin de viață al Sécuiilor asasini.

Mihai — figură autentică după portretul făcut de Sadler, când eroul eră la Praga — domină grupul din drepta și atrage imediat privirile. Momentul realizat de artist se potrivește cu pozițiunea principelui. Dömnă, la vederea capului lui Bathory, a đis lui Mihai vorbele pe care le cunoșceți din Bălcescu. Aceste dureröse cuvinte, pronunțate de principesă c'o voce inecată în lacrimi, a pătruns inima lui Mihai. El esclama legendarul strigăt de comiserățiune: „Săracul popă!” Ș'apoi cade pe gânduri. Acesta e momentul luat de artist. Mii și mii de cugetari, unele mai severe de cât altele, a năvălit în capul Marelui Căpitan.

D'o parte aceste gânduri îl doböră ai crede că sub greutatea lor Mihai plecă fruntea și mâna-i dreptă — (atrag atențiunea delicățiilor asupra fineții de execuțiune a acestei mâni) — caută un sprijin; ea stringe c'un fior de abia perceptibilă descuragiare brațul fotoliului.

Norocul nu mai suride; viitorul e negru; căpitanii — splendidul stat-major de la Călugăreni au fost risipiți de vijeliile răboielor, unii în Muntenia, alții în Moldova, alții a căștigat cununa nemuririi pe câmpurile de luptă. Ce va mai aduce și đia de mâne? întrebă privirea de vultur a Eroului muntén, privire care rătăcesce perdută în infiniit și cercând să ghicescă hotăririile destinului.

Vie însă ce o veni! se gândesce Mihai și vitéza-i natură nu e invinsă nici în acésta luptă durerösă care se petrece în sinu'i. provocată de cuvintele Dömnai. Voi înfruntă totul! Și mâna-i stângă, adusă c'o cavalerescă mândrie în șolduri, desfide pe vrăjmașii pe cari Mihai i presimite, de și nu-i vede în momentele acelea.

Durerea omului și mai cu sémă a părintelui, natura nebiruită a eroului, apar, le citim cu înlesnire în

acésta pozițiune a lui Mihai, studiată, făcută, și călă, gasită în fine ast-fel cum veți vedé-o.

N'am avut noroc în anul mântuirii 1848. Cărbabile principilor români. Mulțămită administrățiune „Salonul” lumina dată operei lui Mirea lură barba lui Mihai, să mai bine o dă d'avalma, o perde în rețelele metalice ale zalelor. Inchipuiți-vé pentru un moment pe Mihai fără barbă și veți vedé cum trebuie să-i ședă.

Trec la Dömnă Stanca. Nobila durere ce e înfipărită pe figura principesei, acea spaimă cu care dënse zăresce îneguratul viitor al soțului său; privirile pline de lacrimi materne ce pare că îndreptéză asupra iubitului ei fiu, töte acestea a dispărut la salon. Causa? Tot lumina.

Impresiunea ce'ți face acolo figura Dömnai e un fel de indescriptibilă obosélă, care a doborit-o.

Se redemă de jețul principelui, nu sub povara unei griji sfășitöre de mumă și de soție, ci sub aceea a unei nemărginite oboseli trupești.

Petrașcu, în picioare lângă mesă, se uită la capul cardinalului pe care Sécuiul îl presentă. Umbra cade pronunțată de tot asupra figurei tinerului principe.

Intr'adevăr, care ar fi fost sentimentul ce artistul ar fi cređut că se cuvine figurii copilului? — Petrașcu are 13 și 15 ani. — Frica? nu, căci Petrașcu e fiul lui Mihai; o nepăsare desprețuioare? și mai puțin, căci sentimentul acesta ar fi fost interpretat ca o bravadă de gamin. — Deci, Mirea a preferit, și cred că nu a făcut réu, a lăsa pe ténérul domn în umbră, drept, privind și örecum întemeiat la auđul vorbelor ce dömnă Stanca a pronunțat cu câte-va momente mai înainte.

Ca trăsură de nevoită unire între grupul din drepta și grupul Sécuiilor din stânga, stă capul cardinalului. Înțai Mirea represintase pe Bathory ca pe un Christ admirabil de frumusețe și de lucrare artistică; în urmă a aflat că la Biblioteca Națională de ací se află portretul lui Bathory. L'a copiat, și cu acesta, și cu un cap de mort de patru đile, pe care un amic intern nu șeiu de la ce spital, i l'a dat în dar și pe care tot amicul intern — în puterea prietniei — l'a crestat la frunte și la buze în drepta, ca să simuleze rana făcută cardinalului de toporul omoritorului; cu aceste documente, đie, Mirea a lucrat pe Bathory.

Se scie, că ténérul cardinal eră frumos; înainte d'a fi principe al Transilvaniei, el indeplinise cu voioște sarcina de călugăr galant, Coureur de ruelles. Acésta frumuseță mai apare încă în capul mort palid-verde, tirit și trântit în disagii Sécuiilor.

Un detaliu, spiritual chiar în acésta parte lugubră a tabelului. După scofălcitura sängerösă a buzei se pöte zări mustața ungară, mândră încă și dreptă, cătând bataie.

Posițiunea ce Mirea a dat Sécuiului Blasiu Ördög este, după mine, cea mai fericită din întregul tabel, pentru că este cea mai vorbitöre. Sécuiul, pare că đice dënse, a intrat în camera domnescă așteptându-se a primí de la principe, ca preț al asasinatului, marea cu sarea, cerul cu stelele. Inșelătöre inchipuire! Privirea fulgerătöre a lui Mihai l'a băgat în pământ. Ördög s'apropie coțiș, cu frică; intinde capul cardinalului cu améndöue mânele și dă să-l pună pe mesă, iér privirile evită privirile Eroului, cari îl spăimântă întocmai ca acele ale lui Mariu pe înfricoșatul Cimbru. Indoiéla, frica, cupiditatea, trăiesc în atitudinea lui Blasiu Ördög.

Cei-l-alți Sécui, tovarăși de omor, ridică draperiele ușei și se uită să vedă rezultatul, să auđă ce va hotări principele. Figuri pline de adevăr; ați vedut Secui de ceia cari își móie cămașa în pécură ca s'o pörte șese luni și mai bine; munteni sélbatici trăind cu fierele prin vizuinele muntilor; opinci cu curele gröse, chimiruri late cu nasturi; cei din fund cu sarice.

Coloritul întregii opere e reușit; nu se vede nici un contrast violente în arangiarea culorilor. Sentimentul ce animă scena e dramatic, fără a fi exagerat ca în operele altora espuse la „Salon”.

E greu să nu caști în ridicul când vrei să realizezi cu forță sublimul dramatic.

Mirea a știut să nu treacă peste natural, de și sentimentul dramatic naște în opera sa chiar prin natura acțiunii.

Repet. însă! pozițiunea ce i s'a dat e vitregă de tot.

Nimeni nu recunoșce mai mult de cât noi sentimentul de binevoitoare ospitalitate a Franceșilor, dar nu e mai puțin adevărat, că străinul, în nenumărate ocazii, întâlnește o recelă, o rea voință, aș dize chiar o vrăjmășie inesplicabilă din partea aceluiași binevoitori și ospitalieri Franceși.

Ori cum ar fi, vizitatorii se opresc mulți înaintea lucrării pictorului român.

Gion.

## E e h o.

Scena se petrece în o cafenea.

Un ôspe salută pe celalalt!

— Am onôre.

Acela, un străin, răspunde:

— Eu n'am onôre.

Cel dintâiu observându-și greșela:

— Dta n'ai onôre? (Se departe.) Am onôre.

\*

— E curios, cât de mult au să n'vețe acuma băeții în școlă. De multe ori un școlar din a patra clasă liceală știe mai mult decât părintele seu.

— Da, da. Și eu am un atare băiat.

\*

O subretă medicului:

— Dle doctor, dâna mea e forte supărată. Eu deja a treia-ôră am venit să te chiem și totuș nu mai vii la dâna.

Medicul:

— Spune dânei, că eri am fost la croitorăsa ei, care asemenea e pacienta mea. Acolo am aflat, că toaleta de călătorie a dânei numai pe 20 l. c. va fi găta. Așă dară mai are timp să se bolnăvescă.

## Literatura și arte.

**Almanac.** Societatea „România Jună” a junimei române din Viena a decis să scotă la lumină un almanac literar. În acesta se vor publica lucrări atât de membri actuali, cât și de cei emeritați, precum și de cei onorari. Acest almanac de sigur va fi o carte interesantă, de aceea publicul nostru va face bine, dacă o va sprigini cu căldură.

**Cinci-deci de ani de știință.** Acesta e titlul unei broșuri apărute la Bucureși, care conține traducerea faimosului discurs ținut de Lubeck, președintele Asociațiunii britanice, asupra progreselor făcute de știință dela 1831 până azi, în toate ramurile ei, pentru cari corespund tot atâte secțiuni în acesta Asociațiune. Traducerea e făcută de dl Licherdopol, profesor la școlă de comerț în Bucureși și la Asilul Elena-Dâna.

**Explicarea procedurii civile** cu legile judecătorielor de școlă și judecătorielor comunale. Așă se numește broșură de 358 pagini apărută la Bucureși de dl avocat A. C. Ionescu și care se găsește de vândare pe la librării pe prețul de 5 lei.

**Diariistic.** La Botoșani în România a apărut un

nou organ de publicitate, titlul acestuia este: „Tera de sus”.

## C e e n o u ?

**Știri personale.** *Carmen Sylva*, adica Regina României, a fost numită de curând membră onorară a Academiei din Roma. — *Di Gr. Tocilescu* a făcut ierăș o excursiune archeologică în Dobrogea.

**Sinodul din Blaș** al provinciei mitropolitane s'a deschis marți după Rusalii. În ziua precedentă, luni după miezăzi, se ținū o conferință preliminarie sub presidul mitropolitului, premitându-se rugăciunea: „Împărate ceresc!” După acesta mitropolitul rosti o cuvântare acomodată, apoi invită pe toți membrii sinodului a-și face promisiunea solemnă „de a ținē secretele sinodului”. Urmă alegerea oficialilor sinodului și anume: juđii execuțiunilor și ai căintelor, promotori sinodului, secretarii, notarii, magistrul ceremoniilor sinodului, teologii și canoniștii sinodului. Deputații capitulelor își presintară credențiunile. În fine mitropolitul presintă sinodului decretul votat în sinodul din 1872 și aprobate de Papa. Deschiderea solemnă a sinodului, marți, se făcu cu mare pompa. Ântâiu se ținū Veni-Sancte, pontificând mitropolitul, cu numeroasă asistință preoțescă. Urmă deschiderea prin o cuvântare a mitropolitului. Apoi se compuseră secțiunile și li se predeteră agendele sinodului actual. Și aici caută să intrerupem împărtașirea noastră, căci, conform indicatei promisiuni de a se ținē secretul, n'a putut să transpire încă nimica în publicitate. Tot ce putem anunția este, că ântâiu s'au publicat decretul aprobate ale sinodului din 1872, apoi s'au desbătut altele nôue. Precum ni se împărtașește din Blaș, importanța de frunte a acestor decrete este, că prin ele se constatēză autonomia provinciei mitropolitane gr. c. din Blaș. Sinodul se ncheiă marți la 6 l. c. ierăș cu solenitate bisericească. Mitropolitul a dat dâue prânđuri, unul la deschidere pentru toți membrii sinodului, și al doile la inchidere la care luă parte asemenea și clerul din Blaș. Mai adaugem, că decretul promulgat se vor trâmite și la celelalte diecese, unde asemenea apoi se vor ținē sinode diecesane pentru promulgarea lor. În fine va fi interesant să notăm și numele persoanelor cari compuseră acest sinod. Din archidieceșă: mitropolitul, prepositul Țipariu, canonicii Papfalvai, Negruț, Vestimian, dr. Raț, I. M. Moldovan, vicariul A. Micu, represintantul egumenului mânăștirii din Blaș, protopop. Blășan, profes. dr. Grama, secret. Mateiu Pop; dela Oradea-mare, episcopul, prepositul T. Kôvâry, can. Vela, archidiacon. G. Marchiș; dela Gherla: episcopul, prepos. Anderco, can. Vas. Pop, vicarii Moišil, Barbuloviciu și Kôkényesdi, profes. Cartice; dela Lugoș: episcopul, prepos. Moldovan, can. Liviu, vicariul Densușan, secret. Perian. — Dintre decretul sinodului din 1872 publicate cu acesta ocaziune și memorate mai sus numim următoarele: Titlul despre credința cu decrete: despre credința catolică și sânta unire, despre conceperea imaculată, despre profesiunea credinței, despre indiferentismul religios; titlul despre biserica cu decrete: despre puterea hierarhica, despre pontificele române, despre mitropolii, despre episcopi, despre capitule, despre vicarii episcopiceși și capitulari, despre vicarii foranei, despre protopopi și administratorii oficiilor protopopeșci, despre parochi, administratorii parochiali și capelani; titlul despre sinode cu decrete: despre sinode în genere, despre sin. ecumenice, despre sin. provinciali, despre sin. diecesane; titlul despre beneficiile bisericeșci cu decrete: despre benef. bisericeșci în genere, despre benef. parochiali, despre starea parochielor și dotațiunea aceloră, despre confe-

rirea parochielor; titlul despre sacraminte cu decrete: despre sacr. în genere, despre botez, despre confirmațiune, despre eucharistia, despre penitența, despre ungerea de pe urmă, despre ord, despre matrimoniu, despre căsătorile mestecate; titlul despre cultul divin cu 11 decrete referitorie, între cari este proveșut și pentru edarea unei foi bisericicești; titlul despre viața clericilor cu 7 decrete despre viața, portarea și vestmintele acelora; titlul despre monaci cu 4 decrete despre reorganizarea ordului basilic, și aplicarea basilicilor la institute; titlul despre instituțiunea tinerimei cu 6 decrete referitoare la creșterea clericilor, gimnastiilor, preparanșilor și normaliștilor; titlul despre judecătoriale bisericicești cu decrete despre consistoriale dieces., despre forurile matrimoniale, și despre forurile apelatōre.

Un preot harnic ș-a vechut de curând recompensate cu succes ostenele sale pentru luminarea poporului. Acesta e părintele Milian, parocul comunei Monesa din comitatul Arad, carele a isbutit a clădi pentru credincioșii sei așa dicend din nimica, o biserică. Acesta biserică se sfinți în duminica trecută, pontificând părintele protopop Constantin Gurban, cu numărōsă asistintă preotescă, și ținend totodată și o cuvântare forte potrivită. Cântările rituale fure esecutate de corul vocal al plugarilor români din Buteni sub conducerea zelosului învățator. După missă oșpeții și tot poporul se întruniră la mēsa ospitală a părintelui Milian, unde se rostiră apoi multe toasturi.

**Teatru românesc.** Tinerimea română din Beiuș va da la 11 l. c. o reprezentațiune teatrală în favōrea fondului pompierilor și a studenșilor săraci din Beiuș. După reprezentațiunea teatrală va urmă danș în ospetăria opidană. — Din S. Săbiș ni se scrie, că trupa română sub direcțiunea dlui G. A. Petculescu dă reprezentațiuni acolo. Pecat însă, că dl Petculescu nu-și întăreșce trupa prin puteri mai bune, căci astfel trupa lasă mult de dorit. Dl Petculescu jōcă bine, dl I. Petrișor are voce frumoșă, dar dșōra Halmăgian nu face progres, dna Dobricean ș-a perdut vocea, dna Petrișor pare a avē talent. Publicul, durere, n'a prē spriginit reprezentațiunile.

**Musica română în Brusela.** Cu ocașiunea, închiderii stagiunei teatrului „Renaissance“, în sera de duminică 28 maiu, domnișōra Antonia Dedier a cântat o romanșă româneșcă („Despărțirea de dl Cavadia, poesia de Th. Șerbănescu) cu cuvinte româneșci. Mai toți Românii residenți în Brusela se aflau în acea seră. Dra Dedier a cărui gentilețā și artă sânt incontestabile a fost viu aplaudată și în mai multe rânduri chiamată la rampă. În schimbul acestei expresiuni de simpatie dra Dedier a primit din partea coloniei române un enorm și frumos buchet cât și o colosală corōnă de flori la care erā atașat în funte bogate, tricolorul României. Regnicolii Belgiei au făcut mult cas de acestā manifestațiune patriotică în modul cel mai simpatie.

**Italia a îmbrăcat doliu.** Eroul ei, generalul Garibaldi, a încetat din viața la 2 l. c. pe insula Caprera. Acestā șcire n'a fost neașteptată, căci Garibaldi bolia de mult, totuș a produs adâncă emoțiune pretotindene, dar mai ales în Italia. Camera deputașilor Italiei a deicis, că ilustrul mort sē se înmorminteze cu cheltuielile țērii. Garibaldi s'a născut la Nizza în 1807 și ca tiner a intrat în marina Sardiniei; implicat într'o conspirație, se refugiu pe teritoriul frances; acolo intră în serviciul beyului de Tunis în calitate de căpitan, dar nu

peste mult se duse în America de sud, unde luă parte în resboiu și deveni un escelent cap de guerilă. Acolo se și căsători cu o creolă. La 1848 isbucnind revoluțiunea din Italia, se rentōrșe în patrie, luptă contra Austriei; neisbutind se rentōrșe în America, de acolo se duse în China, de unde numai la 1854 reveni. Urmă eluptarea uniunii italiene, care-l făcū nemuritor.

**Necrolog.** În ziua de Rusalii din acest an, în acestā frumoșă sērbătōre a primăverii, o flōre tot atât de frumoșă, dșōra Elena Ponta, gentila și amabila fică a dlui proprietar din Pecica română, Dimitrie Ponta, a trecut în draga primăveră a vērștei sale la cele eterne, pentru ca în veci sē nu se mai întōrcă; și a nimicit tōte speranșele unui viitor scump, ce promiteau multele sale ęnsușiri nobile. Ea a lăsat în jale adâncă pe iubiții sei părinți, a căror mândrie și mângăiere erā, a lăsat în doliu nēmuri, prietini și pe toți aceia, cari au avut ocașie, sē petrecă câteva mominte numai în societatea ei. Defuncta avea un suflet nobil, sincer și plin de bunătate, cum rar găseșci în stricata lume de acuma; avea un graiu dulce și o veselie atrăgătōre, și pentru fie-cine afla ea în bogata sa inimă un cuvēnt afabil și binevoitor. În chipul acesta întrēga inteligență din Pecica a fost greu lovită de pierderea acestui iubit mādular al seu și întrēgă a luat parte la înmormēntarea, ce s'a făcut luni la 4 ore d. a., pentru ca prin o glie fără simțire, aruncată pe coșciug, sē-și ia remas bun dela aceea, în societatea căreia a petrecut atâtea cesuri pline de bucurie și sē verse câte o lacrimă întru vecinica ei amintire. Astfel e viața, și astfel sânt deșertăciuniile lumii, ce atât de mult ne place a o iubi; și mōrtea intocmai ca grădinarul, ce intră în a sa grădină, priveșce în giur de sine și rupe cea mai frumoșă rosă de pe tulpina, unde a crescut. Singur acest lucru pōte sē mângăie pe mahnitii ei părinți și pōte sē ne mângăie și pe noi, cari cu lacrimelile în ochi împărțim cu dēnșii durerile sufleteșci, ce le amăresc dīlele. Dormi în pace suflet nobil și te sălășlueșce dimpreună cu sufletele curate în lăcașurile mārēte pentru care Creatorul te-a zidit; fie-ți țērina ușōra și amintirea în veci neperitōre!

**Societatea „Petru Maior“** a junimei române budapeștane se crede datōre a-și esprima profunda mulțămītă pentru marinimōsele contribuiri ale acelor PO. Domni, cari s'au îndurat a-i intinde ajutor material și în anul presinte, precum urmēzā: 14) Lista dlui dr. G. Popoviciu din Kétegyháza: I. Boczkó 1 fl., Dr. G. Popoviciu 1 fl., P. Chirilescu 1 fl., Minca Chirilescu 50 cr., I. Ardelean 50 cr., M. Ardelean 50 cr., G. Grōsz 25 cr., S. Jorian 25 cr. Suma 6 fl. — 15) Lista dlui F. Leuca din Halmagiu: Arseniu Tireus 25 cr., I. Feier 20 cr., S. Ciorogariu 10 cr., P. Micuța 20 cr., M. Popoviciu 20 cr., N. Budugan 20 cr., L. Iuga 20 cr., F. Leuca 20 cr. Suma 1 fl. 55 cr. (Finea va urmă.)

### Călindarul sēptēmānei.

| Ziua sept. | st. n. |        | Numele sântilor și sērbătōrile. | Sōrele<br>resare | Sōrele<br>apune |
|------------|--------|--------|---------------------------------|------------------|-----------------|
|            | st. v. | st. n. |                                 |                  |                 |
| Duminica   | 30     | 11     | Pār. Isachie.                   | 3 45             | 8 14            |
| Luni       | 31     | 12     | Ap. Ermin.                      | 3 45             | 8 15            |
| Martī      | 1      | 13     | S. Muc. Iustin.                 | 3 44             | 8 16            |
| Mercuri    | 2      | 14     | P. Nichifor.                    | 3 44             | 8 16            |
| Joi        | 3      | 15     | M. Lucian.                      | 3 44             | 8 16            |
| Vineri     | 4      | 16     | M. Mitrofan.                    | 3 44             | 8 17            |
| Sāmbeta    | 5      | 17     | Pār. Doroteiu episc.            | 3 44             | 8 17            |

Proprietar, redactor respundător și editor: IOSIF VULCAN.

Cu tipariul lui Eugeniu Hollōsy în Oradea-mare. Strada principală nr. 274.